

Adıyaman'da 1957 Milletvekili Genel Seçimi ve Adıyaman Milletvekilleri *

Dr. Fatih AYDEMİR | 0000-0001-6448-2852 |

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye

fatih.aydemir@ohu.edu.tr

ROR ID: <https://ror.org/03ejnrc35>

Ayşenur AKGÜL | 0000-0002-4646-7058 |

aysenurakgulsahin@gmail.com

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Niğde, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/03ejnrc35>

Öz

Adıyaman, 1954 yılına kadar Malatya'ya bağlı bir kaza durumunda iken Demokrat Parti'nin iktidarı döneminde vilayet statüsüne getirilmiştir. Adıyaman'ın vilayet statüsüne getirilmesi konusu ise tıpkı Kırşehir vilayetinin ilçeye dönüştürülmesinde olduğu gibi DP'nin 10 yıllık iktidarı sürecindeki en tartışmalı konularından birisi olmuştur. Her ne kadar Adıyaman'ın vilayet statüsüne getirilmesi DP'nin yapılan seçimlerde muhalefet partilerine oy vermiş olan bölgeleri cezalandırması olarak yorumlanmış olsa da Adıyaman'ın vilayet statüsüne getirilmesinde durum aslında farklı olmuştur. Çünkü bu süreçte Cumhuriyet Halk Partisi'nin de Başkanı olan İsmet İnönü'nün memleketi olan Malatya'dan ayrılacak olan Adıyaman'ın vilayet statüsüne getirilmesine ilişkin CHP mensuplarınca da bir karşı durma girişimleri söz konusu olmamış, aksine yapılan kanun tasarısı görüşmeleri esnasında CHP milletvekillerinin Adıyaman'ın vilayet statüsüne getirilmesi konusunu desteklemişlerdir. Bu süreçte CHP Milletvekillerinin en temel eleştirileri ise Adıyaman'ın vilayet olması durumunda bu vilayete bağlanacak ilçelerin nereler olacağı konusunda olmuştur. Söz konusu bu durum ise DP'nin iktidarı sürecinde 1954 genel seçimleri başta olmak üzere

* Bu çalışma, hazırlanmakta olan "Demokrat Parti Döneminde Adıyaman (1950-1960) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

kendisine oy vermeyen Malatya ilini cezalandırmak amacıyla Adıyaman'ı vilayet yapma girişimleri olduğuna yönelik somut bir verinin olmadığını göstermiştir. Ancak siyasette yaşanan gelişmeler bu dönemde büyük önem taşımıştır. Bundan dolayı 1957 yılında yapılan Milletvekili Genel seçiminin Adıyaman'daki yansımaları ile buna istinaden yaşanan gelişmeler detaylı olarak ele alınmıştır. Çalışmadaki temel amaç Adıyaman'ın vilayet olmasının ardından yapılmış olan ilk genel seçimde Adıyaman ilinin 1957 Milletvekili Genel seçimi öncesindeki genel durumunu, seçim sürecini ve nihayetinde de ortaya çıkan seçim sonuçları ile bu seçimlerin ardından seçilen milletvekilleri ve bu milletvekillerinin TBMM'deki çalışmalarını kapsamlı bir şekilde incelemek olmuştur. Çalışmadaki temel hedef 1957 Milletvekili Genel Seçiminin Adıyaman ilindeki yansımalarını ve neticelerini ortaya koymaktır. Çalışma, dönemin Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi başta olmak üzere TBMM Zabıtlarından, Adıyaman il yıllıklarından, gazetelerden, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile Yüksek Seçim Kurulu (YSK) Verilerinden ve konuyla ilgili telif ve tetkik eserlerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Vilayet, YSK, TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri.

Atf Bilgisi

Aydemir, Fatih ve Akgül, Ayşenur “Adıyaman'da 1957 Milletvekili Genel Seçimi ve Adıyaman Milletvekilleri”. TÜRKAV Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 4/2 (Aralık 2024), 414-443.

1957 General Elections in Adıyaman and Adıyaman Members of Parliament

Dr. Fatih AYDEMİR | 0000-0001-6448-2852

Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Türkiye

fatih.aydemir@ohu.edu.tr

ROR ID: <https://ror.org/03ejnre35>

Ayşenur AKGÜL | 0000-0002-4646-7058 |

aysenurakgulsahin@gmail.com

Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Niğde, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/03ejnre35>

Abstract

Adıyaman, which had been a province of Malatya until 1954, was transformed into a province during the Democrat Party's rule. Just like the transformation of Kırşehir province into a district, the transformation of Adıyaman into a province was one of the most controversial issues during the DP's 10-year rule. Even though the transformation of Adıyaman into a province was interpreted as the DP's way of punishing the regions that had voted for the opposition parties in the elections, the situation was actually different in the transformation of Adıyaman into a province. Because in this process, there was no attempt by CHP members to oppose the provincialization of Adıyaman, which was to be separated from Malatya, the hometown of İsmet İnönü, who was also the President of the Republican People's Party, and on the contrary, CHP deputies supported the provincialization of Adıyaman during the discussions on the draft law. In this process, the main criticism of CHP deputies was about the districts that would be connected to Adıyaman if it were to become a province. This situation showed that there was no concrete evidence that there were attempts to make Adıyaman a province in order to punish the province of Malatya, which did not vote for the DP during its rule, especially in the 1954 general elections. However, the developments in politics were of great importance in this period. Therefore, the reflections of the 1957 general parliamentary elections in Adıyaman and the developments that took place accordingly were analyzed in detail. The main purpose of the study is to comprehensively examine the general situation of Adıyaman before the 1957 General Elections, the election process and the election results, the MPs elected after these elections and the work of these MPs in the TBMM in the first general election held after Adıyaman became a province. The main objective of the study is to reveal the reflections and results of the 1957 General Elections in Adıyaman province. The study was prepared by making use

of the Republican Archive of the Presidency of the State Archives of the period, the Minutes of the Grand National Assembly of Türkiye, Adıyaman provincial yearbooks, newspapers, data from the Turkish Statistical Institute (TÜİK) and the Supreme Electoral Council (YSK), as well as copyright and research works on the subject.

Keywords: Adıyaman, Province, YSK, TurkStat, General Elections.

Citation

Aydemir, Fatih and Akgül, Ayşenur “1957 General Elections in Adıyaman and Adıyaman Members of Parliament”. TÜRKAV Institute of Public Administration Journal of Social Sciences, 4/2 (December 2024), 414-443.

Giriş

Tarihin bilinen en eski yerleşim yerlerinden biri olan Adıyaman'ın ilk ismi “Hısn-ı Mansur” olup, bu isim Emeviler zamanında başlayıp, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar devam ettirilmiştir. Adıyaman, Hısn-ı Mansur ismini taşıdığı zamanlarda Perre şehrinin yerini alarak, bu şehir aleyhine gelişme göstermiştir. Kentin tarihinin M.Ö. 40.000'li yıllara kadar gittiği ise Palanlı Mağarasında yapılan incelemeler neticesinde tespit edilmiştir. Tarih boyunca birçok medeniyete de iskân yeri olan Adıyaman, Hititlere, Kargamış Kırallığına, Mitanilere, Urattulara, Samilere, Babillere, Asurlulara, İranlı Metlere ve M.Ö. VI. asırda ise Perslere ev sahipliği yapmıştır. Bunların yanında bölge Büyük İskender sonrasında ise önce Selevkoslava geçerken M.Ö. 69 yılında ise merkezi şimdiki Samsat olan Commagane Krallığı kurulmuştur. Bu Krallık Roma hâkimiyetinde ise M.S. 72 yılına kadar yaklaşık 141 yıl devam etmiş olup, bu süre içerisinde ise toplamda altı kral hüküm sürmüştür. M.S. 395 yılında ise bölge bu kez de Bizans hâkimiyetine geçmiş olup, 7. Yüzyılda bölgede Arap hakimiyeti görülmüştür. Bu dönemde ise Araplar bölgeyi İslam İmparatorluğuna katmaya çalışmışlardır. 1071 yılına gelindiğinde bölgede Selçuklu hakimiyeti gözlenirken, I. Haçlı Seferinden sonra bölgenin hakimiyeti için Türk-Haçlı mücadelesi başlamıştır. Bir süre Zenginlerin hakimiyetinde kalan bölge, daha sonra önce Eyyubilere daha sonra ise 13. asır başlarında yeniden Anadolu Selçuklu Devletine bağlanmıştır. 13. asrın sonlarında ise bölgede sırasıyla İlhanlıların ve Memlüklülerin hakimiyetleri gözlemlenmiştir. Türk oymaklarının bölgeye yerleştirilmesi ise Dulkadiroğulları zamanında olurken, Yavuz Sultan Selim zamanında 1519 yılında Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Osmanlı Devleti

zamanında ise bölge merkez Samsat olmak üzere beş sancaklı Dulkadir Beylerbeyine il (sancak) olarak bağlanmıştır. Tanzimattan sonraki süreçte ise bölge Malatya Sancağı'nın ilçesi yapılmıştır. Cumhuriyet sonrasındaki gelişiminde ise bölge Malatya'ya bağlı bir ilçe durumuna getirilmiş olup, 1946 yılı sonrasında il olma girişimlerinde bulunsa da vilayet statüsünü 1954 yılında kazanmıştır.¹

DP, 14 Mayıs 1950 seçimlerinin ardından iktidara gelmesiyle ülkenin her köşesinde olduğu gibi Adıyaman'da da büyük bir kitleyi arkasına almıştır. Söz konusu bu durum ise bölgede gerek siyasi, gerek ekonomik ve gerekse de sosyal alanda bir takım gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelerden en önemlisi ise şüphesiz bölgenin de büyük çabası neticesinde vilayet statüsünü kazanması olmuştur.²

Adıyaman 1954 yılında bağımsız bir vilayet olmasının ardından ise ilk genel seçimlerine 1957 Milletvekili Genel Seçimleri ile katılmıştır. Çalışmada Adıyaman vilayetinde ilk defa yapılan 1957 Milletvekili Genel seçimlerinin vilayetteki yansımaları ile vilayetin ilk milletvekillerinin TBMM'deki çalışmaları üzerinde durulacaktır. Böylece Adıyaman vilayetinin siyasi tarihindeki eksik olan bir yanı tamamlanmış olacaktır.

Türkiye'de çok partili siyasal hayata geçilmesinin ardından yapılan 1957 Milletvekili Genel seçimi 1946, 1950 ve 1954 genel seçimlerinin ardından yapılan çok partili hayatın dördüncü genel seçimi olmuştur. 1957 Milletvekili Genel Seçimini kendinden önce yapılan 1946, 1950 ve 1954 seçimlerinden ayıran en önemli yanı ise DP döneminde yapılan ilk erken seçim olmasıdır. Normalde 1958 yılında yapılacak olan genel seçim 11 Eylül 1957 tarihinde alınan bir karar ile öne alınmış ve 1957 yılı Ekim ayında yapılması kararlaştırılmıştır.³

¹ 1967 *Adıyaman İl Yıllığı*, Tarih Bölümü, s.49-52. ; Mehmet Taşdemir, *16. Yüzyılda Adıyaman*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 7-8.

² Hüzeyin Kozludere, *Adıyaman Basınına Göre Adıyaman'ın Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Yapısı (1954-1968)*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2011, s.i.

³ Recep Büyüktolu, *Milletvekili Genel Seçimlerinde Demokrat Parti'nin Seçim Propagandaları (1946-1957)*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Çankırı 2017, s.372.

Seçim öncesindeki sürece bakıldığında ise bu sürecin oldukça gergin bir havada gerçekleştiği yapılan propagandalarda gözlemlenmiştir. DP öncelikle seçimden önce seçim kanununda bir takım değişiklikler yaparak öncelikle kendisine karşı oluşturulan CHP, CMP ve HP işbirliğine⁴ karşı önlem olarak bu partilerin birlikte hareket etmelerinin önüne geçmiştir.⁵ Söz konusu muhalefet partileri ise kendi içlerinde yapmış oldukları toplantı sonrasındaki güç birliklerinin nedenlerini ve amacını ise 5 Eylül 1957 tarihinde kamuoyuna açıklamışlardır. Söz konusu bu beyanatlarında ise iktidara gelmeleri durumunda tarafsız bir idare gerçekleştireceklerini ve mevcut baskıları da ortadan kaldıracaklarını duyurmuşlardır.⁶ DP ise muhalefetin bu girişimlerinin karşısında seçim kanununda yapılan değişiklik ile karşı ittifakı önlemenin yanında başta kendi partisinden kendisine muhalefet olan Fuat Köprülü gibi isimlerin de muhalefet partilerden aday olmalarının önüne geçmiştir.⁷ Yine CMP Başkanı olan Osman Bölükbaşı'nın dokunulmazlığı kaldırılarak hapse atılırken, birçok gazeteci de hapishanelere kapatılmıştır.⁸ DP, 1957 Milletvekili Genel Seçiminde gerek muhalefet partilerin ortak girişimlerini gerekse de diğer karşı girişimleri 11 Eylül 1957 tarihinde çıkarmış olduğu yasa ile engelleyerek kendi aleyhine olabilecek bütün olumsuz girişimlerin önüne geçmeyi başarmıştır.⁹ DP, bir taraftan muhalefetin karşı girişimlerinin önüne geçmeye çalışırken diğer taraftan da seçim çalışmalarını devam ettirmiştir.¹⁰

⁴ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Hil Yayınları, İstanbul 2010, s. 85-86.

⁵ Fatma Alev Atakul, *Türkiye'de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.319.

⁶ Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2013, s.65

⁷ Ali Eşref Turan, *Türkiye'de Seçmen Davranışı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s.38.

⁸ Pınar Kaya Özçelik, Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemi, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, C.65, S. 3. s.171. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002176

⁹ Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s. 337.

¹⁰ Sina Akşin, *Türkiye'nin Yakın Tarihi I*, Yenigün Haber Ajansı Yayınları, İstanbul 1997, s.128.

1957 Milletvekili Genel Seçimine bakıldığında bu seçimde tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi uygulanmıştır.¹¹ Yapılan seçim neticesinde ülke genelinde TBMM'de yer alacak toplam milletvekili sayısı 610 olmuştur.¹² Ancak 1957 Milletvekili Genel Seçiminde DP 426 milletvekili, CHP 176 milletvekili, HP 4 milletvekili ve aynı şekilde CMP yine 4 milletvekili kazanmış olsalar da mecliste yer alacak olan milletvekili sayısı 603 olmuştur. Çünkü DP tarafına bakıldığında Celal Bayar, Adnan Menderes ve Refik Koraltan iki farklı yerlerden seçilmiş olurken, CHP tarafından ise İsmet İnönü, Turhan Feyzioğlu, Kasım Gülek, ve Kamil Kırkoğlu gibi isimler de yine iki farklı yerden seçilmişlerdir. Dolayısıyla DP milletvekili sayısı 423'e düşerken, CHP'nin milletvekili sayısı da 172'ye gerilemiştir. HP'nin kazanmış olduğu dört milletvekili ise sadece Burdur ilinden çıkarken, CMP'nin kazanmış olduğu dört milletvekilinin ise sadece Kırşehir ilinden seçilmiş oldukları görülmüştür.¹³ 1957 Milletvekili Genel Seçimine katılmış olan partiler ise CHP, CMP, DP, HP ve VP olurken, söz konusu bu partiler içerisinde TBMM'ne girme hakkını kazanan partiler ise CHP, CMP, DP ve HP olmuştur.¹⁴ Adıyaman ili seçim çevresine bakıldığında ise 1957 Milletvekili Genel Seçiminde seçime katılan siyasi partiler CHP, CMP, DP ve HP olurken,¹⁵ bu dönemde Adıyaman ili 5 milletvekili çıkarma hakkına sahip olmuştur.¹⁶ Siyasi partilerin seçimlerde yarışacak olan parti adaylarına bakıldığında DP'nin adayları Sırrı Turanlı, Sait Ağar, Şefik San, Ali Yaşar ve Gani Gürsoy olurken, muhalefet olan CHP'nin adayları ise Abdullah Küroğlu, Hilmi Özbay, Nazım Bayırlıoğlu, Mahmut Deniz ve Mehmet Özbay olmuştur. Diğer partilerin adaylarına bakıldığında ise HP'nin adayları Ali Fırat, Zeki Adıyaman, Fuat Bilgin, Tahsin

¹¹ Türkiye İstatistik Kurumu, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, No: 3685, TÜİK Yayınları, Ankara 2012, s.XII.

¹² *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: 30 Ekim 1957, s. 2.

¹³ *Milliyet Gazetesi*, 28 Ekim 1957, S. 915, s.1.

¹⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, No: 3685, TÜİK Yayınları, Ankara 2012, s.4.

¹⁵ *1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Seçim Çevresi: Adıyaman*, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Adıyaman.pdf>; Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024.

¹⁶ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 2.

Sümer ve Arif Emre olurken, CMP'nin adayları ise Hasan Kapancı, Galip Coşkuntuna, İsmail Tekin, Hüseyin Sönmez ve Hasan Doğaner olmuştur.¹⁷ 1957 Milletvekili Genel Seçimi neticesinde ise iktidar partisi olan DP, muhalefetin gücünü kırma yolunda girişimlerde bulunmuş olsa da söz konusu bu partiler eski seçimlere nazaran daha çok milletvekili ile meclise girmeyi başarmışlardır. Hükümeti elinde tutmayı başaran DP ise yapılan bu meşru seçimle yeniden iktidar olmuştur.¹⁸

1. 1957 Milletvekili Genel Seçiminin Adıyaman'daki Yansıması ve Sonuçları

Çok partili hayata geçilmesinin ardından Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılmış olan dördüncü genel seçim 1957 Milletvekili genel seçimi olmuştur. 1957 Milletvekili Genel seçimi aynı zamanda 1946 Milletvekili genel seçiminde olduğu gibi normalde yapılması gereken tarihten önce yapılmış olan bir genel seçim olma özelliğini taşımıştır.¹⁹ Normal şartlarda 1958 yılında yapılması gereken seçimin erkene alınma kararı ise DP'nin 5 Eylül 1957 tarihinde yapmış olduğu Gurup Toplantısında alınmış olup, söz konusu seçimin 1957 yılı Sonbaharında yapılması kararlaştırılmıştır.²⁰ Alınan bu kararın meclis görüşmeleri ise 11 Eylül'de başlamış olup, söz konusu bu seçim görüşmelerinin yapıldığı birleşime ise CHP katılmamıştır. CHP'nin katılmamış olduğu birleşimde ise genel seçimin 27 Ekim 1957 tarihinde yapılmasına ilişkin karar alınmıştır.²¹ 27 Ekim 1957 tarihinde ise bütün yurt genelinde seçimler yapılmıştır. DP, bu seçimde ise diğer seçimlere göre düşüş göstermiş olsa da, seçimin galibi yine iktidarda olan DP olmuştur.²² Seçim sonuçlarının ülke geneli durumuna bakıldığında umumi seçmen sayısı 12.078.623 olurken, oy kullanan seçmen sayısı 9.250.949 olmuştur. Seçime katılım oranı ise %76,99

¹⁷ BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16-17.

¹⁸ Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller)*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s. 82.

¹⁹ Büyüktolu, *a.g.t.* s. 372.

²⁰ *Akşam Gazetesi*, 6 Eylül 1957, S.1.

²¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 4. Yasama Yılı, C.20, Birleşim 91, 11 Eylül 1957, s.735-736.

²² BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 4.

olmuştur. 1957 Milletvekili Genel seçiminde parti adayları ile bağımsızlara oy veren seçmen sayısı ile aralarındaki oranlara bakıldığında ise DP'nin aldığı oy miktarı 4.497.811 olup, %48,62 oy oranına sahip olurken, en büyük rakibi olan CHP'nin aldığı oy miktarı 3.825.267 olup, %41.35 oy oranına sahip olmuştur. Diğer partilerdeki durum ise Osman Bölükbaşı'nın başkanlığında 10 Şubat 1954 tarihinde kurulan CMP'nin²³ aldığı oy miktarı 604.087 olup, oy oranı %6,53 olurken, DP'den istifa eden milletvekilleri tarafından 20 Aralık 1955 tarihinde kurulmuş olan HP'nin²⁴ oy miktarı 321.471 olup, oy oranı %3,475 olmuştur. 1957 Milletvekili Genel seçimine katılan VP'nin oy miktarı ise 463 olup, oy oranı %0,005 olmuştur. Bağımsızlardaki durum ise alınan oy sayısı 1.850 olup, oy oranları da %0,02 olmuştur. Bütün bu neticeler itibariyle 1957 Milletvekili Genel seçiminde mecliste temsil hakkı kazanan partiler ile bu partilerin mebus sayıları dağılımına bakıldığında DP 424, CHP 178, CMP 4 ve HP ise yine 4 milletvekili ise mecliste temsil haklarına sahip olmuşlardır. Partilerin kazanmış oldukları bu milletvekillerin meclisteki toplam sayısı ise 610 olmuştur²⁵ 1957 Milletvekili Genel seçiminin Adıyaman ilindeki yansımalarına bakıldığında ise 1957 Milletvekili Genel seçimi Adıyaman'ın il olmasından sonra katılmış olduğu ilk genel seçim olması açısından ayrı bir öneme sahip olmuştur. Kayıtlı seçmen sayısının 92.851 olduğu Adıyaman ilinde oy kullanan seçmen sayısı 76.563 olup, seçime katılım oranı %82,5 olmuştur. İl bazında seçime katılan partiler CHP, CMP, DP ve HP olurken, çıkarılan milletvekili sayısı ise beş olmuştur.²⁶ 1957 Milletvekili Genel seçiminde Adıyaman ilinde seçime katılan ilçelere ve bu ilçelerin seçmen sayılarına, seçime katılım sağlayan seçmen sayılarına, kurulan sandık sayısına ve partilerin aday listelerine ve seçim neticesindeki almış oldukları oy durumlarına genel itibari ile bakıldığında ise il genelinde seçim yarışı Adıyaman merkez ilçesinin

²³ Sedef Bulut, Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu, *Akademik Bakış Dergisi*, C. 2, S. 4, 2009, s.127.

²⁴ Mustafa Albayrak, Hürriyet Partisi'nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 24, S. 71 Temmuz 2008, s.341.

²⁵ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

²⁶ *1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Seçim Çevresi: Adıyaman*, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Adıyaman.pdf>;Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024.

yanında Besni, Gerger, Kâhta ve Çelikhan ilçelerinde söz konusu olmuştur. İl geneli itibarı ile ilçeler dahil toplam seçmen sayısı 92.851 olurken, bu seçmenlerden 47.812'si kadın seçmen olup, 45.039'u ise erkek seçmenden oluşmuştur. Seçime katılan seçmen sayısı toplamı ise 76.963 olurken, bu seçmenlerden 38.546'sı kadın seçmen olurken, 38.017'si erkek seçmenden oluşmuştur. İl genelinde seçime katılım oranı ise arşiv kaynaklarında %82,46 olarak tespit edilmiştir. Adıyaman il merkezi ile ilçelerin seçmen durumları ile bu ilçelerde kurulan sandık sayıları noktasında ise Adıyaman merkezde toplam seçmen sayısı 27.688 olup, seçime katılan seçmen sayısı ise 22.537 olmuştur. Seçime katılım oranının ise %81,40 olduğu Adıyaman merkezde kurulan sandık sayısı ise 129 adet olmuştur. Bu dönemde Adıyaman'ın ilçesi olan Besni ilçesinde ise toplam seçmen sayısı 29.512 olup, seçime katılan seçmen sayısı ise 24.594 olmuştur. Seçime katılım oranının %83,33 olduğu Besni ilçesinde kurulan sandık sayısı ise 116 adet olmuştur. Adıyaman'ın diğer ilçelerine bakıldığında ise Gerger ilçesinde toplam seçmen sayısı 8.326 olup, seçime katılım sağlayan seçmen sayısı ise 7.134 kişi olmuştur. Seçime katılım oranının %85,68 olduğu Gerger ilçesinde kurulan sandık sayısı ise 38 adet olmuştur. Kahta ilçesine bakıldığında toplam seçmen sayısı 21.774 olup, seçime katılan seçmen sayısı ise 17.323 kişi olmuştur. Seçime katılım oranının ise %79,56 olduğu Kahta ilçesinde kurulan sandık sayısı ise 92 adet olmuştur. Çelikhan ilçesinde ise toplam seçmen sayısı 5.551 olup, seçime katılan seçmen sayısı ise 4.975 kişi olmuştur. Seçime katılım oranının %89,62 olduğu Çelikhan ilçesinde kurulan sandık sayısı ise 20 adet olmuştur. CHP, CMP, DP ve HP'nin aday göstermiş olduğu 1957 Genel Seçiminde söz konusu bu partilerin adayları ve bu adayların yapılan seçim neticesinde almış oldukları oy durumları ise farklılık arz etmiştir. DP'nin adayları Sırrı Turanlı, Sait, Açar, Şefik San, Ali Yaşar ve Gani Gürsoy olurken, muhalefetten CHP'nin adayları Abdullah Küroğlu, Hilmi Özbay, Nazım Bayırlıoğlu, Mahmut Deniz ve Mehmet Özbay olmuştur. CMP'nin adayları Hasan Kapancı, Galip Coşkuntuna, İsmail Tekin, Hüseyin Sönmez ve Hasan Doğaner olurken, HP'nin adayları ise Ali Fırat, Zeki Adıyaman, Fuat Bilgin, Tahsin Sümer ve Arif Emre olmuştur. Yapılan seçim neticesinde ise DP adaylarına bakıldığında Sırrı Turanlı Adıyaman merkezden 13.129 oy, Besni ilçesinden 10.633 oy, Gerger İlçesinden 2.897 oy, Kâhta ilçesinden 9.787 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.475 oy alarak toplamda ise

merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.921 oy sayısı ile DP'den birinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır. Sait Açar Adıyaman merkezden 13.107 oy, Besni ilçesinden 10.643 oy, Gerger İlçesinden 2.895 oy, Kâhta ilçesinden 9.752 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.471 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.868 oy sayısı ile DP'den ikinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır. Ali Yaşar Adıyaman merkezden 13.145 oy, Besni ilçesinden 10.601 oy, Gerger İlçesinden 2.900 oy, Kahta ilçesinden 9.733 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.477 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.856 oy sayısı ile DP'den üçüncü sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır. Gani Gürsoy, Adıyaman merkezden 13.149 oy, Besni ilçesinden 10.600 oy, Gerger İlçesinden 2.893 oy, Kahta ilçesinden 9.732 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.474 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.848 oy sayısı ile DP'den dördüncü sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır. DP'nin son adayı olan Şefik San'a bakıldığında ise Adıyaman merkezden 13.107 oy, Besni ilçesinden 10.631 oy, Gerger İlçesinden 2.899 oy, Kahta ilçesinden 9.735 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.473 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.845 oy sayısı ile DP'den beşinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır. CHP başta olmak üzere muhalefet tarafında olan ve 1957 genel seçiminde Adıyaman ilinden seçime katılım sağlayan diğer partilerin adaylarının durumlarına bakıldığında ise CHP adaylarından Abdullah Küroğlu, Adıyaman merkezden 5.299 oy, Besni ilçesinden 12.751 oy, Gerger İlçesinden 3.923 oy, Kahta ilçesinden 3.865 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 2.831 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 28.669 oy sayısı ile CHP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Hilmi Özbay, Adıyaman merkezden 5.276 oy, Besni ilçesinden 12.793 oy, Gerger İlçesinden 3.919 oy, Kahta ilçesinden 3.839 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 2.831 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 28.658 oy sayısı ile CHP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Nazım Bayırlıoğlu, Adıyaman merkezden 5.392 oy, Besni ilçesinden 12.752 oy, Gerger İlçesinden 3.924 oy, Kahta ilçesinden 3.833 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 2.829 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 28.730

oy sayısı ile CHP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Mahmut Deniz, Adıyaman merkezden 5.314 oy, Besni ilçesinden 12.755 oy, Gerger İlçesinden 3.923 oy, Kahta ilçesinden 3.834 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 2.829 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 28.655 oy sayısı ile CHP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Mehmet Özbay, Adıyaman merkezden 5.347 oy, Besni ilçesinden 12.795 oy, Gerger İlçesinden 3.919 oy, Kahta ilçesinden 3.816 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 2.831 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 28.708 oy sayısı ile CHP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. HP kanadına bakıldığında ise HP adaylarından Ali Fırat, Adıyaman merkezden 4.227 oy, Besni ilçesinden 994 oy, Gerger İlçesinden 190 oy, Kahta ilçesinden 3.440 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 447 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 9.298 oy sayısı ile HP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Zeki Adıyaman, Adıyaman merkezden 4.236 oy, Besni ilçesinden 990 oy, Gerger İlçesinden 189 oy, Kahta ilçesinden 3.382 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 442 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 9.239 oy sayısı ile HP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Fuat Bilgin, Adıyaman merkezden 4.247 oy, Besni ilçesinden 990 oy, Gerger İlçesinden 189 oy, Kahta ilçesinden 3.390 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 441 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 9.257 oy sayısı ile HP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Tahsin Sümer, Adıyaman merkezden 4.139 oy, Besni ilçesinden 999 oy, Gerger İlçesinden 189 oy, Kahta ilçesinden 3.386 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 440 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 9.153 oy sayısı ile HP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Arif Emre, Adıyaman merkezden 4.205 oy, Besni ilçesinden 1014 oy, Gerger İlçesinden 189 oy, Kahta ilçesinden 3.387 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 440 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 9.235 oy sayısı ile HP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. 1957 Milletvekili Genel seçiminde Adıyaman ilinde seçime katılan muhalefet partisinden CMP adaylarına ve bu adayların seçim neticelerine bakıldığında ise Hasan Kapancı, Adıyaman merkezden 102 oy, Besni ilçesinden 37 oy ve Çelikhan

ilçesinden ise 114 oy alırken Gerger ilçesinden ve Kahta ilçesinden hiç oy alamayarak toplamda merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 253 oy sayısı ile CMP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Galip Coşkuntuna, Adıyaman merkezden 102 oy, Besni ilçesinden 37 oy, Çelikhhan ilçesinden ise 114 oy alırken Gerger ilçesinden ve Kahta ilçesinden hiç oy alamayarak toplamda merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 253 oy sayısı ile CMP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. İsmail Tekin, Adıyaman merkezden 102 oy, Besni ilçesinden 37 oy, Çelikhhan ilçesinden ise 114 oy alırken Gerger ilçesinden ve Kahta ilçesinden hiç oy alamayarak toplamda merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 253 oy sayısı ile CMP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. Hüseyin Sönmez, Adıyaman merkezden 102 oy, Besni ilçesinden 38 oy, Çelikhhan ilçesinden ise 114 oy alırken Gerger ilçesinden ve Kahta ilçesinden hiç oy alamayarak toplamda merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 254 oy sayısı ile CMP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır. CMP'nin son adayı olan Hasan Doğaner ise Adıyaman merkezden 102 oy, Besni ilçesinden 37 oy, Çelikhhan ilçesinden ise 114 oy alırken Gerger ilçesinden ve Kahta ilçesinden hiç oy alamayarak toplamda merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 253 oy sayısı ile CMP'den Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanamamıştır.²⁷ Adayların Adıyaman ilinde merkez ilçeler dahil bütün ilçelerden almış oldukları bu seçim neticelerine bakıldığında 1957 Milletvekili Genel seçim sonuçlarının DP lehine neticelenmiş olduğu görülmüştür.

1957 Milletvekili Genel seçim neticesinde ise DP'den seçilen Adıyaman milletvekilleri Sait Ağar (Vakkas Sait Ağar), Gani Gürsoy (Abdulgani Gürsoy), Şefik San (Ali Şefik San), Sırrı Turanlı (Mehmet Sırrı Turanlı) ve Ali Yaşar olmuştur.²⁸

2. 1957 Milletvekili Genel Seçimi Neticesi Adıyaman Milletvekilleri

1957 Milletvekili Genel seçiminde ülke genelindeki duruma bakıldığında 1950-1977 Yılları arası seçim çevresine göre milletvekili

²⁷ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16-17.

²⁸ *TBMM Albümü, 1920-2010, 2. Cilt 1950-1980*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, Ankara 2010, s. 689.; *TBMM Zabut Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 1, 1 Kasım 1957, s.2.

genel seçimi sonuçları verilerine göre kayıtlı seçmen sayısı 12.078.623 olup, oy kullanan seçmen sayısı ise 9.250.949 olmuştur. Katılım oranının 76,6 olduğu 1957 Milletvekili Genel seçiminde ülke genelinde seçilen milletvekili sayısı ise 610 olmuştur. Ülke genelinde seçime katılan partiler CHP, CMP, DP, HP, VP olurken, söz konusu bu seçimde bağımsız adaylar da seçim yarışında yer almıştır. 1957 Milletvekili Genel seçimine katılan bu siyasi partilerin seçim neticesindeki durumlarına bakıldığında CHP'nin aldığı oy sayısı 3.825.267 kişi olurken, oy oranı 41,4 olup, kazanılan milletvekili sayısı ise 178 olmuştur. CHP'nin en büyük rakibi olan DP'nin aldığı oy sayısı 4.497.811 kişi olurken, oy oranı 48,6 olup, kazanılan milletvekili sayısı ise 424 olmuştur. Diğer muhalefet partilerine bakıldığında ise CMP'nin aldığı oy sayısı 604.087 kişi olurken, oy oranı 6,5 olup, kazanılan milletvekili sayısı ise 4 olmuştur. HP'nin durumuna bakıldığında alınan oy sayısı 321.471 olurken, oy oranı 3,5 olup, kazanılan milletvekili sayısı ise 4 olmuştur. Seçimde yer alan ancak pek varlık gösteremeyen VP'nin aldığı oy sayısı ise 463 olmuştur.²⁹ 1957 Milletvekili Genel seçiminde Adıyaman ilindeki duruma bakıldığında ise 1950-1977 yılları arası seçim çevresine göre milletvekili genel seçimi sonuçları verilerine göre Adıyaman ilinde kayıtlı seçmen sayısı 92.851 olup, oy kullanan seçmen sayısı ise 76.563 olmuştur. Katılım oranının 82,5 olduğu 1957 Milletvekili Genel seçiminde Adıyaman ilinden seçilen milletvekili sayısı ise 5 olmuştur. Adıyaman ilinde seçime katılan partiler CHP, CMP, DP ve HP olmuştur. Adıyaman ilinde seçime katılan bu siyasi partilerin seçim neticelerine bakıldığında ise CHP'nin aldığı oy sayısı 28.684 kişi olurken, oy oranı 37,7 olup, CHP Adıyaman ilinden milletvekili çıkaramamıştır. Seçim sürecinde Adıyaman ilinden en güçlü parti olan DP'nin aldığı oy sayısı 37.868 olup, oy oranı 49,8 olurken, DP Adıyaman ilinden seçilecek 5 milletvekilinin hepsini kazanmıştır. Diğer muhalefet partilerindeki seçim sonuçlarına bakıldığında ise CMP'nin aldığı oy sayısı 253 kişi olurken, oy oranı 0,3 olup, CMP, Adıyaman ilinden milletvekili çıkaramamıştır. HP'nin durumuna bakıldığında ise alınan oy sayısı 9.236 olurken, oy oranı 12,2 olup, HP de yine Adıyaman ilinden 1957 Milletvekili seçiminden mebus

²⁹ 1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Türkiye Genel, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Turkiye.pdf> ; Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024.

çıkaramamıştır.³⁰ 1957 genel seçiminde Adıyaman ilinden seçilen milletvekillerinin hepsi DP'den seçilmiş olup, seçilen milletvekilleri ise Sait Ağar, Gani Gürsoy, Şefik San, Sırrı Turanlı ve Ali Yaşar olmuştur.³¹ Meclis çalışmalarına başladıktan sonra ise Adıyaman ilinden seçilen bu milletvekilleri çeşitli komisyonlarda görevler almıştır. Milletvekillerinin görev almış oldukları bu komisyonlara bakıldığında ise Sait Ağar Arzuhal Encümenliğine, Gani Gürsoy Divanı Muhasebat Encümenliğine, Şefik San Dahiliye Encümenliğine, Sırrı Turanlı Ticaret Encümenliğine ve Ali Yaşar ise Gümrük ve İnhisarlar Encümenliğine seçilmişlerdir.³² Farklı komisyonlarda görev alan Adıyaman milletvekillerinin genel itibarıyla biyografilerine bakıldığında ise bu durum alt başlıkta ele alınarak incelenmiştir.

2.1. Sait Ağar (Vakkas Sait Ağar)³³

34

Sait Ağar, 1920 (1336)'de Besni'de doğmuştur. Babası Raşit Bey,

³⁰ 1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Seçim Çevresi: Adıyaman, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Adiyaman.pdf>; Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024.

³¹ BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: 27 Ekim 1957, s. 16.

³² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.30-37.

³³ Nüfus kaydında "Sait Ağar", bazı kaynaklarda ise "Vakkas Sait Ağar" olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. Zühtü Arslan, Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960), C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 70.

³⁴ TBMM Milletvekilleri Albümü 1920-2010, C.2, 1950-1980, Gökçe Ofset Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar, Ankara 2010, s.689.

annesi ise Elif hanım idi.³⁵ Evli ve beş çocuk babası olan Ağar, ilkokulu Besni ilçesinde Ortaokulu Ankara'da Erkek Lisesinde tamamlarken, Lise eğitimini ise İstanbul Haydar Paşa Lisesinde yapmıştır.³⁶

Resmi kayıtlara göre mebusluk öncesinde çiftçi olarak hayatını idame ettiren Ağar'ın, askerlik hizmetini ise Piyade Teymen olarak yaptığı ve herhangi bir yabancı dil bilgisine de sahip olmadığı tespit edilmiştir. Sait Ağar'ın intihaptan evvel son durumu çiftçi iken³⁷ 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimi için Adıyaman ilinden gösterilen beş adaydan³⁸ birisi olmuştur.

Sait Ağar, 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde Adıyaman ilinden almış olduğu toplam 37.868 oy ile DP'den XI. Dönem Adıyaman Milletvekili olarak seçilmiştir.³⁹

Sait Ağar'ın Adıyaman merkez ilçesinden ve diğer ilçelerden almış olduğu oy durumuna bakıldığında Adıyaman merkez ilçesinden 13.107 oy, Besni ilçesinden 10.643 oy, Gerger İlçesinden 2.895 oy, Kâhta ilçesinden 9.752 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.471 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.868 oy sayısı ile DP'den ikinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır.⁴⁰

Milletvekili seçim kanunu gereğince Adıyaman ilinde yapılan seçim sonucunda 37868 oy ile Demokrat Parti Adıyaman Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir tutanak ise kendisine 29.10.1957 tarihinde seçim kurulunca verilmiştir. Bu seçim tutanağında seçmen sayısı 92.851 olup, oylarını kullananların sayısı ise 76.563 olduğu görülürken, Ağar'ın seçilmesine ilişkin de herhangi bir itiraz ya da şikâyet olmadığı tespit edilmiştir. Sait Ağar'ın

³⁵ Sait Ağar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2223.

³⁶ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 70.

³⁷ Sait Ağar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2223.

³⁸ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

³⁹ Sait Ağar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak*, *Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁴⁰ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

Adıyaman ilinden Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak ise kendisine 29 Ekim 1957 tarihinde verilmiştir.⁴¹

XI. Dönem Adıyaman Milletvekili seçilen Sait Açar'ın yasama etkinliği 1957 Milletvekili Genel Seçimi ile sınırlı olmuştur.⁴² Söz konusu bu yasama yılında ise Arzuhal Encümenliğinde görev yapmış olan Açar,⁴³ 7 Eylül 1987 yılında vefat etmiştir.⁴⁴

2.2. Gani Gürsoy (AbdulGani Gürsoy)⁴⁵

1957 Milletvekili Genel seçimleri neticesinde Adıyaman ilinden milletvekili seçilen Gani Gürsoy⁴⁷, 1923 (1339) yılında Adıyaman'da doğmuştur. Babası Mehmet Bey, annesi ise Ayşe hanımdır.⁴⁸ Evli ve beş çocuk babası olan Gürsoy, ilkokulu 1936 yılında bitirirken, 1939 yılında ise Gaziantep Lisesi orta öğretiminden tahsilini tamamlamıştır. Daha sonrasında ise eğitime devam etmeyerek ziraat

⁴¹ Sait Açar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁴² <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024)

⁴³ *TBMM Zabıt Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.30.

⁴⁴ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 70.

⁴⁵ Nüfus kaydında "Gani Gürsoy", bazı kaynaklarda ise "Abdulgani Gürsoy" olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁴⁶ *TBMM Milletvekilleri Albümü 1920-2010*, C.2, 1950-1980, Gökçe Ofset Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar, Ankara 2010, s.689.

⁴⁷ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁴⁸ Gani Gürsoy, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası, XI. Dönem*, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2224.

ile uğraşmaya başlamıştır.⁴⁹

Resmi kayıtlara göre mebusluk öncesinde ziraat ile uğraşan ve çiftçi olan Gürsoy, askerlik hizmetini ise Piyade Eri olarak 1942-1945 yılları arasında yapmıştır. Herhangi bir yabancı dil bilgisine de sahip olmadığı tespit edilmiştir. Daha önceki dönemlerde mebusluk yapmadığı tespit edilen Gani Gürsoy'un intihaptan evvelki son durumu çiftçi iken⁵⁰ 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimi için Adıyaman ilinden gösterilen beş adaydan⁵¹ birisi olmuştur.

Gani Gürsoy, 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde Adıyaman ilinden almış olduğu toplam 37.848 oy ile DP'den XI. Dönem Adıyaman Milletvekili olarak seçilmiştir.⁵²

Gani Gürsoy'un Adıyaman merkez ilçesinden ve diğer ilçelerden almış olduğu oy durumuna bakıldığında Adıyaman merkezden 13.149 oy, Besni ilçesinden 10.600 oy, Gerger İlçesinden 2.893 oy, Kahta ilçesinden 9.732 oy ve Çelikhane ilçesinden ise 1.474 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.848 oy sayısı ile DP'den dördüncü sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır.⁵³

Milletvekili seçim kanunu gereğince Adıyaman ilinde yapılan seçim sonucunda 37.848 oy ile DP Adıyaman Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir tutanak ise kendisine 29.10.1957 tarihinde seçim kurulunca verilmiştir. Bu seçim tutanağında seçmen sayısı 92.843 olup, oylarını kullananların sayısı ise 76.563 olduğu görülmüştür. Söz konusu bu tutanakta ayrıca Gürsoy'un seçilmesine ilişkin de herhangi bir itiraz ya da şikâyetin olmadığı da tespit edilmiştir.⁵⁴ Gani Gürsoy'un milletvekili seçilmesinin ardından intihap

⁴⁹ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 69.

⁵⁰ Gani Gürsoy, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2224.

⁵¹ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

⁵² Gani Gürsoy, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁵³ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁵⁴ Gani Gürsoy, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

mazbatasının tarihi 29.10.1957 olurken, meclise katılım tarihi ise 11.1957 olmuştur.⁵⁵

XI. Dönem Adıyaman Milletvekili seçilen Gani Gürsoy'un yasama etkinliği 1957 Milletvekili Genel Seçimi ile sınırlı olmuştur.⁵⁶ Söz konusu bu yasama yılında ise Divanı Muhasebat Encümenliğinde görev yapmış olan Gürsoy,⁵⁷ parlamento sonrasında tarımla uğraşmış ve 11 Ocak 1995 tarihinde de yılında vefat etmiştir.⁵⁸

2.3. Ali Şefik San (Şefik San)⁵⁹

60

Ali Şefik San 1910 yılında Aydın Bozdoğan ilçesinde doğmuştur. Babası Hüseyin Ziyaettin Bey, annesi ise Hatice hanımdır.⁶¹ Evli ve üç çocuk babası olan San, ilkökul, ortaokul ve lise eğitimi sonrasında yüksek tahsilini Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır. Eğitimi tamamlayan San, muhtelif kazalarda kaymakamlık yaparken,

⁵⁵ Gani Gürsoy, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2224.

⁵⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁵⁷ *TBMM Zabıt Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.32.

⁵⁸ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 69.

⁵⁹ Nüfus kaydında “Ali Şefik San”, bazı kaynaklarda ise “Şefik San” olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. *TBMM Zabıt Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.31.; *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁶⁰ *TBMM Milletvekilleri Albümü 1920-2010*, C.2, 1950-1980, Gökçe Ofset Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar, Ankara 2010, s.689.

⁶¹ Ali Şefik San, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2225.

Malatya, Antalya, Afyon ve Manisa illerinde ise Valilik görevlerinde bulunmuştur.⁶²

Resmi kayıtlara göre mebusluk öncesindeki en son görevi İller Bankası İdare Meclis Azası ve Manisa Valisi olan Ali Şefik San, askerlik hizmetini Topçu Teğmen olarak yerine getirmiştir. Herhangi bir yabancı dil bilgisine de sahip olmadığı tespit edilen San'ın,⁶³ daha önceki dönemlerde mebusluk yapmadığı tespit edilmiştir.⁶⁴ Ali Şefik San'ın intihaptan evvelki son durumu İller Bankası İdare Meclis Azası ve Manisa Valisi olup, 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimi için Adıyaman ilinden gösterilen beş adaydan⁶⁵ birisi olmuştur.

Ali Şefik San, 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde Adıyaman ilinden almış olduğu toplam 37.845 oy ile DP'den XI. Dönem Adıyaman Milletvekili olarak seçilmiştir.⁶⁶

Ali Şefik San'ın Adıyaman merkezden 13.107 oy, Besni ilçesinden 10.631 oy, Gerger İlçesinden 2.899 oy, Kahta ilçesinden 9.735 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.473 oy alarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.845 oy sayısı ile DP'den beşinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır.⁶⁷

Milletvekili seçim kanunu gereğince Adıyaman ilinde yapılan seçim sonucunda 37.845 oy ile DP Adıyaman Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir tutanak ise kendisine 29.10.1957 tarihinde seçim kurulunca verilmiştir. Bu seçim tutanağında seçmen sayısı 92.843 olup, oylarını kullananların sayısı ise 76.563 olduğu görülmüştür. Söz konusu bu tutanakta ayrıca Ali Şefik San'ın seçilmesine ilişkin de

⁶² Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 68. ; Ali Şefik San, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2225.

⁶³ Ali Şefik San, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2225.

⁶⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁶⁵ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

⁶⁶ Ali Şefik San, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁶⁷ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

herhangi bir itiraz ya da şikâyetin olmadığı da tespit edilmiştir.⁶⁸ Ali Şefik San'ın milletvekili seçilmesinin ardından intihap mazbatasının tarihi 29.10.1957 olurken, meclise katılım tarihi ise 1 11.1957 olmuştur.⁶⁹

XI. Dönem Adıyaman Milletvekili seçilen Ali Şefik San'ın yasama etkinliği 1957 Milletvekili Genel Seçimi ile sınırlı olmuştur.⁷⁰ Söz konusu bu yasama yılında ise Dâhiliye Encümenliğinde görev yapmış olan Ali Şefik San,⁷¹ parlamento sonrasında İller Bankası İdare Meclis Üyesi olarak devam ederken 30 Kasım 1985 tarihinde vefat etmiştir. Ali Şefik San'ın cenazesi ise Side'de aile kabristanına defnedilmiştir.⁷²

2.4. Sırrı Turanlı (Mehmet Sırrı Turanlı)⁷³

74

Sırrı Turanlı 1921 (1337) yılında Kâhta'da doğmuştur. Babası Ramazan Bey, annesi ise Bedriye hanımdır. Evli ve üç çocuk babası

⁶⁸ Ali Şefik San, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁶⁹ Ali Şefik San, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2225.

⁷⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁷¹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.31.

⁷² Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 68.

⁷³ Nüfus kaydında, TBMM Zabıt Ceridelerinde ve BCA Kaynaklarında "Sırrı Turanlı", bazı kaynaklarda ise "Mehmet Sırrı Turanlı" olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).

⁷⁴ *TBMM Milletvekilleri Albümü 1920-2010*, C.2, 1950-1980, Gökçe Ofset Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar, Ankara 2010, s.689.

olan Turanlı, ilkokulu Kâhta'da okurken, ortaokul ve lise eğitimini ise Tarsus Amerikan Kolejinde tamamlamıştır. Lise eğitimi sonrasında bir yıl kadar serbest çalışan Turanlı, 1945 yılında Ankara Hukuk Fakültesini kazanmış ve 1950 yılında da Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmaya hak kazanmıştır. Turanlı, Ankara Hukuk Fakültesini bitirmesinin ardından iki yıl boyunca tarımla uğraşmış olup, 36. dönemde de yedek subay okuluna girmiştir. Burada ise Levazım Asteğmeni olarak yedek okulunda iâse subaylığı yapan Turanlı, altı ay kadar da teğmen olarak hizmet etmiştir. Askerlik sonrasında ise avukatlık stajını tamamlayan Turanlı, daha sonra Adıyaman'da avukatlık yapmaya başlamıştır.⁷⁵

Resmi kayıtlara göre mebusluk öncesindeki en son görevi Avukat olan Sırrı Turanlı'nın, yabancı dil olarak ise İngilizce ve Fransızca bildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bunun yanında daha önceki dönemlerde mebusluk yapmadığı da edilen bilgiler içerisindedir. Sırrı Turanlı'nın intihaptan evvelki son durumu ise Avukat olup,⁷⁶ 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimi için Adıyaman ilinden gösterilen beş adaydan⁷⁷ birisi olmuştur.

Sırrı Turanlı, 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde Adıyaman ilinden almış olduğu toplam 37.913 oy⁷⁸ ile DP'den XI. Dönem Adıyaman Milletvekili olarak seçilmiştir.⁷⁹

Sırrı Turanlı, 27 Ekim 1957 seçiminde almış olduğu oyların il merkezi ve ilçelere göre dağılımına bakıldığında ise Adıyaman merkezden 13.129 oy, Besni ilçesinden 10.633 oy, Gerger İlçesinden 2.897 oy, Kâhta ilçesinden 9.787 oy ve Çelikhan ilçesinden ise 1.475 oy olarak DP'den birinci sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak

⁷⁵ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara, 2011, s. 71. ; Sırrı Turanlı, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2226.

⁷⁶ Sırrı Turanlı, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2226.

⁷⁷ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

⁷⁸ Bazı kaynaklarda bu oy sayısı 37.921 olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁷⁹ Sırrı Turanlı, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

kazandığı tespit edilmiştir.⁸⁰

Milletvekili seçim kanunu gereğince Adıyaman ilinde yapılan seçim sonucunda 37.913 oy ile DP Adıyaman Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir tutanak ise kendisine 29.10.1957 tarihinde seçim kurulunca verilmiştir. Bu seçim tutanağında seçmen sayısı 92.843 olup, oylarını kullananların sayısı ise 76.563 olduğu görülmüştür. Söz konusu bu tutanakta ayrıca Sırrı Turanlı'nın seçilmesine ilişkin de herhangi bir itiraz ya da şikâyetin olmadığı da tespit edilmiştir.⁸¹ Sırrı Turanlı'nın milletvekili seçilmesinin ardından meclise katılım tarihi ise 1 11.1957 olmuştur.⁸²

XI. Dönem Adıyaman Milletvekili seçilen Sırrı Turanlı'nın yasama etkinliği 1957 Milletvekili Genel Seçimi ile sınırlı olmuştur.⁸³ Turanlı, söz konusu bu yasama yılında ise Ticaret Encümenliğinde görev yapmıştır.⁸⁴ Parlamento sonrasında 2 Haziran 1968-5 Haziran 1977 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosu Adıyaman Üyesi olarak seçilen Turanlı, 7 Temmuz 1988 yılında da vefat etmiştir.⁸⁵

2.5. Ali Yaşar

86

⁸⁰ BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁸¹ Sırrı Turanlı, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

⁸² Sırrı Turanlı, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2226.

⁸³ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).

⁸⁴ *TBMM Zabıt Ceridesi*, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.37.

⁸⁵ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 72.

⁸⁶ *TBMM Milletvekilleri Albümü 1920-2010*, C.2, 1950-1980,Gökçe Ofset

Ali Yaşar, 1900 (1316) yılında Adıyaman'da doğmuştur. Babası Veysi Bey, annesi ise Ayşe hanımdır. Evli ve üç çocuk babası olan Yaşar, ilkokul mezunu olup, milletvekili seçilinceye kadar çiftçilikle uğraşmıştır.⁸⁷

Resmi kayıtlara göre mebusluk öncesindeki en son görevi çiftçi olan Ali Yaşar, askerlik hizmetini er olarak yerine getirmiştir. Herhangi bir yabancı dil bilgisine de sahip olmadığı tespit edilen Yaşar'ın,⁸⁸ daha önceki dönemlerde mebusluk yapmadığı tespit edilmiştir.⁸⁹ Ali Yaşar, 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimi için Adıyaman ilinden gösterilen beş adaydan birisi olmuştur.⁹⁰

Ali Yaşar, 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde Adıyaman ilinden almış olduğu toplam 37.853 oy⁹¹ ile DP'den XI. Dönem Adıyaman Milletvekili olarak seçilmiştir.⁹²

Ali Yaşar'ın 27 Ekim 1957 seçimi neticesinde almış olduğu oyların il merkezi ve ilçelere göre dağılımına bakıldığında ise Adıyaman merkezden 13.145 oy, Besni ilçesinden 10.601 oy, Gerger İlçesinden 2.900 oy, Kahta ilçesinden 9.733 oy ve Çelikhhan ilçesinden ise 1.477 oy olarak toplamda ise merkez ilçe dahil bütün ilçelerden almış olduğu 37.856 oy⁹³ sayısı ile DP'den üçüncü sıradan Adıyaman milletvekili olmaya hak kazanmıştır.⁹⁴

Ali Yaşar'ın milletvekili seçim kanunu gereğince Adıyaman ilinde

Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar, Ankara 2010, s.689.

⁸⁷ Arslan, *a.g.e.*, s. 67. ; Ali Yaşar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2227.

⁸⁸ Ali Yaşar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2227.

⁸⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁹⁰ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-312-4, Belge Tarih: ,30 Ekim 1957, s. 2.

⁹¹ Bazı kaynaklarda bu oy sayısı 37.856 olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

⁹² Ali Yaşar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak*, Adıyaman İli, TBMM Arşivi.

⁹³ Bazı kaynaklarda bu oy sayısı 37.853 olarak geçmektedir. Ayrıca Bkz. Ali Yaşar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak*, Adıyaman İli, TBMM Arşivi.

⁹⁴ *BCA*, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Fon Kodu: 30-1-0-0, Yer No: 52-311-1, Belge Tarih: ,27 Ekim 1957, s. 16.

yapılan seçim sonucunda 37.853 oy ile DP Adıyaman Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir tutanak ise kendisine 29.10.1957 tarihinde seçim kurulunca verilmiştir. Bu seçim tutanağında seçmen sayısı 92.843 olup, oylarını kullananların sayısı ise 76.563 olduğu görülmüştür. Söz konusu bu tutanakta ayrıca Ali Yaşar'ın seçilmesine ilişkin de herhangi bir itiraz ya da şikâyetin olmadığı da tespit edilmiştir.⁹⁵ Ali Yaşar'ın milletvekili seçilmesinin ardından intihap mazbatasının tarihi 29.10.1957 olurken, meclise katılım tarihi ise 1 11.1957 olmuştur.⁹⁶

XI. Dönem Adıyaman Milletvekili seçilen Ali Yaşar'ın yasama etkinliği 1957 Milletvekili Genel Seçimi ile sınırlı olmuştur.⁹⁷ Söz konusu bu yasama yılında ise Gümrük ve İnhisarlar Encümenliğinde görev yapmış olan Ali Yaşar,⁹⁸ parlamento sonrasında tarımla uğraşmaya devam ederken 16 Aralık 1976 tarihinde vefat etmiştir.⁹⁹

Sonuç

Adıyaman, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden birisi olup, tarihi boyunca birçok farklı ve zengin medeniyetlere de ev sahipliği yapmıştır. Daha öncesinde Hısn-ı Mansur olarak bilinen ismi ise 1926 yılında değiştirilmiş ve yeni adı Adıyaman olmuştur. 1954 yılında il oluncaya kadar birçok idari taksimat değişikliğine maruz kalan Adıyaman, öncesinde ise Malatya iline bağlı durumda kalmıştır.

1950 yılına gelindiğinde Türkiye'de siyasi hayatında önemli değişimler ve gelişmeler söz konusu olmuştur. Bu siyasi gelişmelerden ve değişmelerden en önemlisi ise şüphesiz 27 yıl boyunca iktidarda bulunan CHP iktidarının 1950 seçimleri neticesinde sona ererken, kendi içerisinde çıkan ve milletin gönlüne girmeyi başaran DP, iktidarının yönetime gelmesi olmuştur. Söz konusu bu değişimler elbette yalnız siyasi alanda olmayıp, ülke genelinde idari taksimat alanlarına da sirayet etmiştir. İdari taksimat

⁹⁵ Ali Yaşar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak*, Adıyaman İli, TBMM Arşivi.

⁹⁶ Ali Yaşar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2227.

⁹⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024

⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957, s.32.

⁹⁹ Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011, s. 67.

alanında yaşanan değişimler ise elbette ilk defa bu dönemde yaşanan bir gelişme olmayıp, Cumhuriyet döneminde zaman zaman ihtiyaçlara binayen değişimlerin olduğu görülmüştür. DP döneminde yaşanan bu değişimlerin en önemlilerinden birisi ise şüphesiz Adıyaman'ın il statüsüne getirilmesi olmuştur. Bilhassa 1953 yılı sonrasında Adıyaman'ın il olmasına ilişkin taleplerin arttığı bir hakikattir. Bunun için oluşturulan heyetler Ankara'da gerekli temaslarda bulunmuştur. Yapılan bu girişimlerin neticesi ise 1954 yılında meyvesini vermiş ve Adıyaman nihayetinde de il statüsüne kavuşmuştur.

Adıyaman'ın il olmasından sonra ise girmiş olduğu ilk seçim 27 Ekim 1957 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimi olmuştur. İl bazında 5 milletvekili adayını ile seçim yarışının yapıldığı bu seçimde ise beş milletvekilinin hepsini de DP kazanmıştır. DP adına seçimi kazanan milletvekilleri ise Sait Ağar, Gani Gürsoy, Şefik San, Sırrı Turanlı ve Ali Yaşar olmuşlardır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

BCA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi) 30.1.0.0/52.311.1.

BCA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi) 30.1.0.0/52.312.1.

BCA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi) 30.1.0.0/52.312.4.

Araştırma ve İnceleme Kaynakları

AHMAD, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, (4. Baskı): Hil Yayınları, İstanbul 2010.

AKŞİN, Sina, “*Türkiye’nin Yakın Tarihi P*”, Yenigün Haber Ajansı Yayınları, İstanbul 1997.

ALBAYAK, Mustafa, “Hürriyet Partisi’nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi”, *Atatürk Araştırma Merkezî Dergisi*, C. 24, S. 71 Temmuz 2008, ss. 341-380.

ARSLAN, Zühtü, “*Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*”, C.III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 156, Ankara 2011.

ATAKUL, Fatma Alev, *Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.

BULUT, Sedef, “Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960)”: Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu, *Akademik Bakış Dergisi*, C. 2, S. 4, 2009, ss.125-145.

BÜYÜKTOLU, Recep, “*Milletvekili Genel Seçimlerinde Demokrat Partinin Seçim Propagandaları (1946 1957)*”, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Çankırı 2017.

ÇAVDAR, Tefik, “*Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1950’den Günümüze*”, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2013.

KARPAT, Kemal, “*Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller)*”, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

KOZLUDERE, Hüseyin, “*Adıyaman Basımına Göre Adıyaman'ın Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Yapısı (1954-1968)*”, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2011.

KAYA ÖZÇELİK, Pınar, “Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, C.65, S. 3., 2010, ss. 163-187. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002176

TAŞDEMİR; Mehmet, “*16. Yüzyılda Adıyaman*”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

TURAN, Ali Eşref, “*Türkiye'de Seçmen Davranışı*”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004.

ZÜRCHER, Eric Jan, “*Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*”, (Çev. Yasemin Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

Gazete Kaynakları

Akşam Gazetesi, 6 Eylül 1957.

Milliyet Gazetesi, 28 Ekim 1957.

Resmi Kaynakları

1967 *Adıyaman İl Yıllığı*

TBMM Albümü, 1920-2010, 2. Cilt 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, Ankara 2010.

TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 4. Yasama Yılı, Cilt: 20, Birleşim: 91, 11 Eylül 1957.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, Cilt: 1, Birleşim 1, 1 Kasım 1957.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Yasama Yılı, C.1, Birleşim 5, 22 Kasım 1957

Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, No: 3685, TÜİK Yayınları, Ankara,2012.

Sait Açar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası*, XI. Dönem, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2223.

Sait Açar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak*, Adıyaman İli, TBMM Arşivi.

Gani Gürsoy, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası, XI. Dönem*, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2224.

Gani Gürsoy, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

Ali Şefik San, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası, XI. Dönem*, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2225.

Ali Şefik San, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

Sırrı Turanlı, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası, XI. Dönem*, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2226.

Sırrı Turanlı, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

Ali Yaşar, *T.B.M.M Tercüme-i Hal Varakası, XI. Dönem*, TBMM Arşivi, ŞSDN: 2227.

Ali Yaşar, *Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak, Adıyaman İli*, TBMM Arşivi.

İnternet Kaynakları

- 1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Seçim Çevresi: Adıyaman, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Adiyaman.pdf>; (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).
- 1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Seçim Sonuçları, Türkiye Genel, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Turkiye.pdf> ; (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).
- <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/liste> (Erişim Tarihi: 15

 KAMU YÖNETİMİ ENSTİTÜSÜ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ	
Makale Bilgileri:	
Değerlendirme:	<i>İki Dış Hakem / Çift Taraflı Köleme</i>
Etik Beyan:	<p><i>Bu çalışma, hazırlanmakta olan "Demokrat Parti Döneminde Adıyaman (1950-1960) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.</i></p> <p><i>* Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i></p>
Benzerlik Taraması:	<i>Yapıldı / Turnitin</i>
Etik Bildirim:	<i>turkarsosyalbilimlerdergisi@gmail.com (Çalışma ile ilgili etik bir sorun var ise dergi yönetimine bildirilmelidir)</i>
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muafır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları & Lisans:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Yazıların dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.</i>
Article Information:	
Peer-Review:	<i>Double anonymized - Two External</i>
Ethical Statement:	<p><i>This study was produced from the doctoral thesis titled "Adıyaman in the Democratic Party Period (1950-1960)".</i></p> <p><i>* It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i></p>
Plagiarism Checks:	<i>Yes / iThernal.net etc.</i>
Complaints:	<i>turkarsosyalbilimlerdergisi@gmail.com</i>
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights & Licence:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study. Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.</i>